KIRKEN **UNDERVISER**

– Det aktuelle tidsskrift for kirkens pædagogik og undervisning

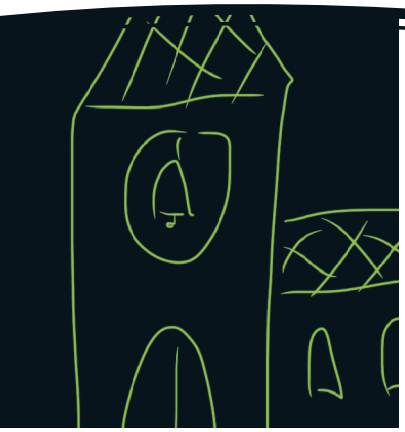

TRÆNG IGENNEM VERDENS LARM

FRA BARNETRO TIL VOKSENTRO

EKSISTENSSAMTALER

September | 2014

>3 TEMA:

UNDERVISNING MED VOKSNE

Undervisningsmodeller | Praktisk pædagogisk arbejde | Kirkeligt børne- og ungdomsarbejde | Andagter og gudstjenester | Anmeldelser og litteratur

Der er ingen huller i danskernes uvidenhed om kristendom

Sådan er tidligere biskop over Ribe Stift, Elisabeth Dons Christensen, flere steder med glimt i øjet citeret for at have sagt. Det er nok lige voldsomt nok. De fleste danskere ved stadigvæk, hvorfor vi fejrer jul og påske, og de vil gerne vide meget mere. Kristendommen bruser i blodet på mange, og når den rigtige lejlighed eller mulighed er der, vil danskerne gerne i dialog med hinanden og den lokale sognekirke om kristendom og hvad det vil sige at være menneske.

Skarp konkurrence

Dette nummer af *Kirken Underviser* kredser om undervisning med voksne. Det er en gængs oplevelse blandt personer, som er ansat eller er frivillig ved en kirke, at i det personlige møde vil den enkelte dansker gerne drøfte de store ting i tilværelsen. Men de kommer ikke i kirken. Der er efterhånden en del tilbud til babyer, børn og unge i folkekirkeligt regi, men hvad er den rette lejlighed for deres forældre? Mange kirker har i årenes løb forsøgt sig med alverdens tiltag for at få forældregenerationen i tale, men det bliver alt for tit fravalgt i konkurrence med alle de andre spændende tilbud fra sports- og kulturverdenen – og så tager det jo også bare meget af ens tid at være forældre.

Den rette lejlighed

Forældrene kommer ikke til højmessen, det skriver sognepræst Bent Arendt om. Han mener ikke, at danskerne orker en tung dogmatik, som de ikke umiddelbart kan applicere på deres hverdagsliv. Vi skal omformulere de gamle begreber, siger han. Provst Jette Marie Bundgaard-Nielsen mener, at kirken skal turde tænke i mere kirke, der hvor folk er. Gudstjeneste og samtale behøver ikke at foregå i den hvidkalkede middelalderkirke. Kommunikationsdirektør Jeannette Refstrup er inde på, at kirken er for ufokuseret og bør tænke i målrettet kommunikation, og presse- og kommunikationsmedarbejder Marianne Holst Hyrlov mener, at den rette lejlighed til en samtale om kristendom er samtalegrupper for voksne, kaldet voksenkatekumenatet. Med andre ord, hvordan åbner vi døren for den kirkefremmede?

Det kan du læse om i dette blad.

René Høeg

Kirken Underviser
- er et tidsskrift til inspiration for alle i kirkens forskellige former for undervisning
- praktisk hjælp til det pædagogiske arbejde i menigheden og det kirkelige børne- og ungdomsarbejde
- undervisningsmodeller til brug for børn, unge og voksne
- forslag til andagter og gudstjenester
- teologisk-pædagogisk information
- anmeldelser og omtale af nye undervisningsmaterialer og litteratur med relevans for det pædagogiske arbejde i kirke og menighed

www.kirken-underviser.dk

Redaktion:
Anne Marie Boile Nielsen,
Anna-Sofie Arendt,
Charlotte Chammon,
Gunhild Als,
Hanne Høgild (ansvh.),
Jens Rasmussen,
Mette Carlsen,
Preben Medom Hansen,
Pernille Nærvig Petersen
René Høeg (ansvh.).

Redaktionssekretær:
Anne Marie Boile Nielsen
Peter Bangs Vej 1
2000 Frederiksberg,
tlf.: 60 77 32 78

Forside: Samtale under gåturen,
2014 © fotograf Ard Jongsma
Sats & layout:
Lena Maria Rasmussen
Unitas Forlag a/s
Tryk: Tarm Bogtryk

ISSN: 1602-2785

Abonnement:
Årsabonnement (4 numre) kr. 299,-
Løssalg kr. 80,-

Henvendelse til:
Kirken Underviser c/o Unitas Forlag
Frederiksberg Allé 10
1820 Frederiksberg C
tlf.: 36 16 64 81
E-mail unitas@unitasforlag.dk

Indhold

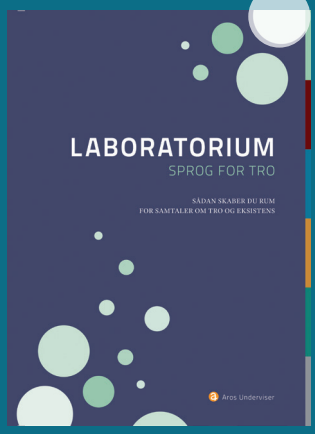

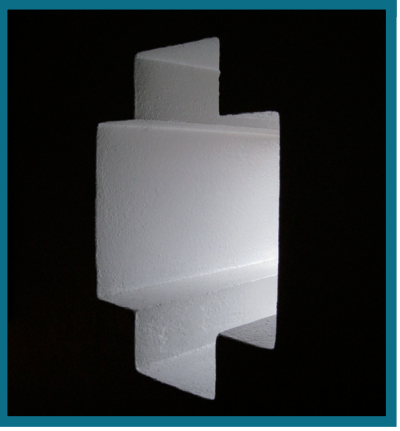

04 TRÆNG IGENNEM VERDENS LARM
af Jeannette Refstrup

07 FRA BARNETRO TIL VOKSENTRO
af Marianne Holst Hyrlev

10 OVER BROEN
af Bent Arendt

12 KIRKENS STEDER
af Jette Marie Bundgaard-Nielsen

14 HVORFOR VIL DU KONFIRMERES?
af Suzette Munksgaard

16 SÅ GØR VI SÅDAN NÅR TIL KIRKE VI GÅ
af Hanne Henriksen

18 SAMTALER OG KONTAKT MED FORÆLDRE
af Tina B. Andersen

20 EKSISTENSSAMTALER
interviev af Camilla Funck og Line Carmichael

23 ANMELDELSER

Af journalist og direktør i Strup & Strup Kommunikation, Jeannette Refstrup.

Træng igennem verdens larm

BRUG DIG SELV OG FORTÆL DE GODE HISTORIER, HVIS DU VIL HAVE FAT I DEN TRAVLE FORÆLDREGENERATION, OPFORDRER JOURNALIST OG KOMMUNIKATIONSRÅDGIVER JEANNETTE REFSTRUP, DER SELV ER I MÅLGRUPPEN.

OM STRUP & STRUP

Strup & Strup ejes af Gitte Glibstrup og Jeannette Refstrup og arbejder med brand journalism, content marketing og public relations for en række offentlige og private kunder i Danmark og Norden – både som undervisning og foredrag samt rådgivning og done-for-you-løsninger.

www.strupstrup.dk
www.facebook.com/strupkommunikation

Vi forældre er ret svære at få i tale. Der er nemlig hele tiden mange, som vil have fat i os.

Forretninger og virksomheder vil sælge os ting til os selv og vores børn …

Idrætsforeninger vil have vores børn til at gå til sport og os til at stille op som træner, holdleder, bestyrelsesmedlem …

Skolen og SFO'en inviterer til forældre-arbejds-weekender, forældrekaffe, forældremøder …

Mormor og morfar vil gerne se os i pinsen, oldemor spørger om vi kigger forbi i påsken, farmor og farfar inviterer på weekendtur i efterårsferien…

Og kirken vil gerne have, at vi kommer til gudstjeneste, foredrag og koncerter…

» hvis jeg får en fornemmelse af, at dem, jeg kender og sammenligner mig med, kommer i kirken, så gør jeg det også. For jeg vil ikke være udenfor.

Det er ikke for at tage modet fra nogen; men man skal virkelig gøre sig umage, for forældregenerationen sidder ikke derhjemme og slapper af.

"Know, like and trust"

Så hvordan gør I jer umage?
I kan for eksempel arbejde med den model, man kalder "know, like and trust."

Første skridt "know" handler om, at jeres målgruppe – i dette eksempel forældre-generationen mellem 25 og 50 - skal opdage, at I er der.

Jo, jeg ser da kirkebladet, men jeg har endnu til gode at se et kirkeblad, der kan konkurrere med Netflix, Alt for Damerne og Facebook.

Så hvordan får I os ellers i tale?

Det gør I ved en meget aktiv indsats på sociale medier, i det lokale dagblad, de lokale ugeaviser og idrætsforeningens (og alle de andre lokale foreninger) klubblad.

Et stort arbejde

I skal gøre jer klart, at der faktisk skal rigtig meget til for at blive hørt midt i verdens larm.
Eksempelvis kræver en Facebook-side et opslag mindst to gange om ugen – og gerne hver dag. Det er også nødvendigt at bruge lidt penge p*å at annoncere for sin side på F*acebook og for selve opslagene.
Lokale aviser er for mange af os i forældregenerationen stadig en kilde til viden om vores lokalområde. Derfor bør en del af jeres strategi være altid at sende en mail eller pressemeddelelse til redaktionen, når I arrangerer noget. Og I bør også tage et billede og sende en tekst senest dagen efter arrangementet, som fortæller lidt om det.

Har I et elektronisk nyhedsbrev i jeres sogn?
Hvad nu, hvis I fremover spurgte alle dåbsfamilier og bryllupspar, om de ville modtage et elektronisk nyhedsbrev fra jer en gang om måneden?
Hvad nu, hvis I i nyhedsbrevet arbejdede med "brand journalism" – altså gjorde jer umage for at skrive om emner, som rent faktisk kunne interessere os forældre – for eksempel:

- Hvordan forklarer man et barn, hvad der sker, når mormor eller oldemor dør?
- Hvad kan tro betyde for et barn?

- Hvordan formidler man sin egen tro til børnene?
- Hvad hvis mor og far ikke tror på det samme?

Den lokale sognepræst

Andet skridt er "like". For jeg skal også kunne lide jer. Og helt specifikt skal jeg kunne lide den lokale sognepræst.

Det er ham eller hende, der er afgørende for, om jeg vælger at bruge min tid sammen med jer, i idrætsforeningen eller på Netflix. Så derfor er jeg som kommunikationsrådgiver nødt til at spørge dig om det samme, som jeg spørger enhver virksomhedsleder om:

Er du sikker på, at du rent faktisk har lyst til at blive synlig?
Jeg mener: Det er ikke nok at stå på prædikestolen om søndagen. Dér er du en institution, og den er jeg tæt på ligeglad med.
Nej, jeg vil gerne komme – hvis jeg kender dig og kan lide dig. Altså dig personligt.

Derfor: Du må bringe dig selv i spil. Vise mig lidt af dig selv.
Det kunne være, at du på sognets Facebook-side eller endnu bedre på din egen Facebook-profil skrev personlige opslag som:

- Jeg holder selv af den her salme fordi …
- Det her tekststykke betyder noget for mig fordi …
- Jeg beder selv, når ...

Social proof – og tillid

Det tredje trin handler om "trust" – tillid.

For I kæmper også med mine forestillinger om, hvad kirken og dens fællesskab er. Jeg tror, at det mest er for gamle, reaktionære mennesker, som sikkert vil se fordømmende på mig.

Tager jeg fejl? (Det håber jeg!) Men så vis mig det. Tag billeder til arrangementerne. Få nogen til at fortælle, hvad de fik ud af at komme og være med. Hvad kirken betyder for dem.

Mekanismen er fuldstændigt, som når en virksomhed beder kunderne om testimonials. Det kaldes social proof, og hvis jeg får en fornemmelse af, at dem, jeg kender og sammenligner mig med, kommer i kirken, så gør jeg det også. For jeg vil ikke være udenfor.

Social proof er med til at opbygge den tillids-faktor, som er vigtig i enhver relation.

Kirken har de gode historier

Jeg mener, at kirken har potentiale til at fange "sådan nogen som mig". Jeg er interesseret i mit lokalsamfund. Jeg er kultur-kristen (måske endda mere end de fleste). Jeg interesserer mig for tro og dybe emner, og jeg vil faktisk gerne give det videre til mine børn.

Men skal jeg vælge jer en søndag formiddag eller en torsdag aften, så skal I gøre jer selv interessante for mig.

Det lyder ikke særligt kirkeligt at sige det, men overordnet er vi alle sammen tunet ind på radio-stationen WII FM (whats in it for me), og det skal I være klar over. Fortæl de gode historier, lad mig lære jer at kende og lad mig se ind bag kulisserne, så jeg bliver nysgerrig efter at se mere.

Amen

STRUP & STRUP

Råd til at komme i gang!

1. Hvem er din målgruppe? Har du et skarpt billede af din målgruppe, kan du meget nemmere kommunikere direkte til den. Som man siger: Hvis du taler til alle, taler du til ingen!

2. Hvor finder du din målgruppe? Er de på Facebook? Linkedin? Instagram? Læser de altid den samme avis eller det samme fagblad? Når du kender din målgruppe, ved du også hvor den færdes. Og så skal du være der.

3. Lav din egen "kanal-søgning" - hvor kan du kommunikere med din målgruppe. Kanaler er for eksempel: Pressen (husk også at tænke på alle de andre lokale medlemsblade, der sikkert med kyshånd vil tage mod relevant indhold). Sociale medier: Sognets Facebook-side, men også din og de øvrige ansatte og frivillige omkring kirkens egne profiler. Elektroniske nyhedsbreve/inspirationsbreve. Kirkebladet.

4. Læg en plan for dit indhold. Hvilke opslag på Facebook og Instagram? Nyhedsbreve? Hvad skal i kirkebladet? Hvilke historier kan bruges til avisen? Det en stor fordel at lægge en plan, fordi noget af dit indhold kan bruges mere end et sted. Det tager tid at skrive planen første gang, men i længden sparer den dig tid og ærgrelser.

SAMTALEGRUPPER OM TRO FOR VOKSNE ER ET HIT I ODENSE. DER ER BRUG FOR EN SAMTALE, HVOR FOLKS ERFARINGER KOMMER I CENTRUM. DET KALDES "VOKSEN-KATEKUMENATET".

Fra barnetro til voksentro

Af Marianne Holst Hyrlov, Presse- og kommunikationsmedarbejder, Fyens Stift

"Når jeg taler med folk i forbindelse med at de skal giftes eller have barnedåb, fortæller de tit, at de ikke tror på en gud, der sidder oppe i himlen. "

Ordene kommer fra Anne Reiter, sognepræst ved Odense Domkirke, og hendes svar overrasker mange.

"Jeg fortæller dem, at det gør jeg heller ikke, " forklarer hun med et smil, "for sådan er mit billede af Gud ikke". Hun har gennem de sidste seks år været initiativtager til samtalegrupper om tro, det såkaldte "voksenkatekumenat", og hun påpeger, at der i den grad mangler

>

>

undervisning i tro for voksne. Mange mennesker får aldrig forvandlet deres barnetro til voksentro.

Anne Reiter oplever, at de fleste mennesker engang imellem har brug for at snakke om deres tro, men de gør kun noget ved det, når de er påvirkede af alkohol.

"Til fester kommer der tit nogen hen til mig og indleder en samtale med ordene: "Jeg har godt nok aldrig rigtig snakket med nogen om det her, men nu er du jo præst, så… " Eller også begynder de at ironisere over noget med Gud eller fortæller, hvor vrede de er på kirken," siger hun.

Hun oplever også, at mange har brug for at få snakket igennem, hvordan man kan sige, at Gud er almægtig, når der er så meget ondskab i verden, og det fortæller hende, at der er brug for en samtale, hvor folks erfaringer kommer i centrum.

Nu står jeg ved min tro

En af dem, der har været med lige siden katekumenatets begyndelse for seks år siden, er sygeplejerske Rikke Hybel fra Vigerslev på Nordfyn. Hun startede som deltager, dernæst blev hun "medvandrer", som det hedder, når man deltager for anden gang, og nu er hun leder af den ene af to samtalegrupper.

"I starten fortalte jeg ikke mine kollegaer, hvor jeg skulle hen, hvis jeg måtte sig nej til at personalemøde på grund af katekumenatet, men jeg er kommet over en blufærdighedstærskel, og nu er ingen på mit arbejde i tvivl om, at jeg tror på Gud. Det er blevet naturligt for mig at snakke om min tro også med mine børn, og det betyder meget for mig," siger hun.

"Før jeg startede i katekumenatet, kendte jeg Gud, Jesus, de ti bud og fadervor – og så kunne jeg nok huske nogle historier fra Bibelen. Men jeg vidste f.eks. ikke noget om, hvorfor vi rejser os op i kirken, eller hvordan højmessen er bygget op. Jeg havde hørt gensvarene i kirken, når jeg var med min mor i kirke som barn, men jeg vidste ikke, hvad det var, vi sagde", fortæller Rikke Hybel.

Hun har med katekumenatet fået en langt større forståelse for kristendommen, og det betyder, at det er blevet mere naturligt for hende at sætte ord på det, hun tror på.

"Min søn spurgte for eksempel, hvordan Gud kunne lade bedstefar dø, og her svarede jeg, at selvom Gud er god, må vi leve med skovbrande, sygdom og død. Men jeg kunne også fortælle, at Gud tager godt imod bedstefar på den anden side, og det trøstede ham," fortæller hun.

Som at samle et fodboldhold

Sognepræst Anne Reiter svarer uden tøven "ja" på spørgsmålet om, hvor vidt katekumenatet er missionsarbejde. "Stort set alt, hvad jeg laver, er missionsarbejde", siger hun og sammenligner jobbet med at være fodboldtræner.

"Hvis du har en fodboldklub, og du gerne vil have spillere i klubben, så går du ud for at finde nogen, som du kan lære at spille fodbold, og på den måde får du en frodig og blomstrende fodboldklub. Det er vel egentlig det, vi har fået pålagt af Vorherre – at gå ud og gøre folk til hans disciple. Jeg gør mig umage med alt det, jeg laver, og jeg håber, at jeg sår et frø, der arbejder videre. Jeg oplever det som et meget frugtbart arbejde," siger hun.

Der er ingen facitliste

Samtalegrupperne består af syv-otte mennesker fra 30 år og opefter. Man behøver ikke være troende for at være med, men man skal have lyst til at "finde ud af det med troen", som Anne Reiter siger.

Hver mødeaften har et tema og starter med en runde, hvor hver enkelt deltager får ordet. Hvis aftenens tema for eksempel er "det onde", bliver deltagerne måske bedt om at fortælle om at miste nogen eller noget. Herefter snakker man to og to sammen om, hvad man opfatter som onde ting, og hvordan man rangordner ondskab. Til sidst slår man op i Bibelen for at finde ud af, hvad der står om, hvordan ondskaben kom ind i verden, og hvordan kampen mellem godt og ondt beskrives.

"Jeg kommer ikke med en facitliste til sidst, og det, synes jeg, er en styrke ved katekumenatet. Jeg står til rådighed med sjælesorg og svar på teologiske spørgsmål,

Katekumenatet i Domkirken starter i efteråret og varer indtil maj. I løbet af den periode er der 10-12 samtaleaftener. Desuden deltager gruppen i tre gudstjenester. Der er også voksenkatekumenat ved Sanderum Kirke.

Foregående side: Gåturen. Sognepræst Anne Reiter (til venstre) og Rikke Hybel lærte hinanden at kende, da Rikke Hybel gik til babysalme-sang med sit yngste barn. "Det var dejligt at tale om dybere ting end bleer og madpakker, så jeg sagde straks ja, da jeg blev tilbudt at være med i en samtalegruppe om tro", siger Rikke Hybel

Ordet katekumenat kommer fra græsk og betyder at vejlede og undervise. Katekumenatet var den forberedelsestid, som i oldkirken krævedes af dem, som bad om at blive døbt. Et katekumenat er et forløb - og kan beskrives som en trosrejse.

»Man behøver ikke være troende for at være med, men man skal have lyst til at "finde ud af det med troen

men det er deltagernes erfaringer og tanker, der er i centrum. Alle indlæg i samtalen har gyldighed. Man deler sine erfaringer med hinanden, man bliver klogere af at høre hinandens historier, og der udvikles en fantastisk følelse af fællesskab i grupperne," siger Anne Reiter.

Gud popper op i hverdagen

For Rikke Hybel har katekumenatet betydet, at hun kommer oftere i kirken, selvom hun langt fra er der hver søndag.

"Børnene elsker spaghettigudstjenesterne, så dem kommer vi til. Og så kommer vi nogle gange til gudstjeneste kl. 17 og tager take-away-mad med hjem.

Kristendommen er blevet en mere naturlig del af mit liv. Gud popper hele tiden op i min hverdag nu. Jeg ser ham flere steder. For nylig skulle jeg som sygeplejerske være med til at bedøve et syvårigt barn, der bar et armbånd med et kors. Tidligere havde jeg nok ikke fanget korset som et kristent symbol, men nu gav det mig mulighed for at bruge armbåndet som udgangspunkt for den snak, vi skulle have om, hvad der skulle ske," fortæller hun.

Katekumenatet (af græsk "katechein" - at undervise) er en form for voksen kristendomsundervisning, hvor man hjælper hinanden med at sætte ord på, hvad kristendom er, og hvordan troen har betydning i den enkeltes liv. Det sker dels gennem møderne, hvor man taler om de temaer, som katekumenerne (dvs. deltagerne i katekumenatet) har ønsket. Dels gennem de fælles gudstjenester, som forløbet er bygget op om.
Katekumenatet giver deltagerne mod til at tale om troen – også udenfor og efter katekumenatets periode, således at katekumenerne bliver "kristendommens ambassadører

Herover: Kristuskransen er et smykke, men også et pædagogisk værktøj, der bruges i katekumenatet. Kransen kan blandt andet bruges, hvis man ikke ved, hvordan man skal komme i gang med at bede.

Af Sognepræst Bent Arendt, Sankt Johannes Sogn, Aarhus

Over broen

OM NYE FORMULERINGER AF GAMLE BEGREBER

OM MULIGHEDEN FOR AT FORMULERE KRISTNE BEGREBER SÅLEDES, AT DE DELS KOMMER FRI AF FORDOMME OG GRIMME BIKLANGE, DELS LÆGGER SIG SÅ TÆT OP AF DEN RÅDENDE ERFARINGSVERDEN, AT DE BLIVER RELEVANTE.

Der er bred enighed i befolkningen om, at man ikke må påvirke mennesker religiøst. Religion og tro skal være et ubetinget frit valg, selvom denne åndelige frihed fornægter virkeligheden, eftersom intet menneske nogensinde frit har valgt sin tro. Teologisk set kommer troen fra Gud, deri består dens frihed, og kirken kan frit forkynde, fordi den ikke skal fremkalde (en bestemt) tro.

Det frie valg gør forpligtelsen i forhold til religionen fraværende for de fleste. Kun for folk indenfor med en kirkelig praksis og for folk udenfor med en meditativ praksis eksisterer en givende, religiøs forpligtelse.

Babysalmesang er ikke for babyer, men for voksne med babyer. Oplevelsen gør tunge, kristne ord relevante

» Gudstjenesten tilbyder en mulighed for at træde ind i en anden verden og få noget med sig tilbage til sin egen

For alle andre bliver kriteriet for brug af kirken, om det er relevant, interessant og en god oplevelse.

Brobygning og fornyelse af koder og formuleringer – 3 bud

Folkekirken laver mange tiltag, hvor man prøver at bygge bro ud til folk, med babysalmesang, spaghettigudstjenester, pilgrimsvandringer, meditationer, events og andre gode oplevelser. Men folk kommer sjældent med tilbage over broen og ind til gudstjenesten, som ellers er folkekirkens centrale kendetegn. Gudstjenesten er lige så uvedkommende for de fleste som de centrale kristne ord synd, nåde, tilgivelse, opstandelse. Ord som mission og omvendelse har endda fået en grim biklang.

Skal broen tilbage og gøres tilgængelig, kan én mulighed være at formulere kristne begreber således, at de dels kommer fri af fordomme og grimme biklange, dels lægger sig så tæt op af den rådende erfaringsverden, at de bliver relevante. Det betyder ikke, at kristendommen eller teologien bliver en anden. Det medfører kun, at formidlingen af ordene kan tage højde for menneskers erfaringsverden, de kristne koder kan fornyes, og andre sider af den mangfoldige kristendom kan komme til.

Kan jeg skabe mig selv i lyset af en objektiv sandhed?

1. Den kristne tale må omtolkes

I den nutidige erfaringsverden har mange mennesker et tvetydigt selvbillede, hvor jeg selv skal skabe min egen og min tilværelses succes, men samtidig har en længsel efter at hengive mig til en verden, der skaber sig selv og omskaber mig, sådan som kærligheden gør. Man er langt mere mulighedsorienteret end normbaseret, det gælder om at afsøge muligheder. En sådan kultur forstår ikke den objektive forsoningslære: At jeg står som en umulig synder, der kun har fortjent Guds vrede og straf, som Gud så selv har taget på sig med Jesus på korset.

Den kristne tale om synd som grundlæggende for mennesket må derfor omtolkes: Synd er alt det, vi gør, som gør vores liv til dét, det ikke skal være, og det kan blive en ond cirkel – arvesynden. Men hvis der er en anden mulighed, som vi får givet, tilgivet, er det muligt at forlade synden og gribe ud efter den anden mulighed. Det er syndernes forladelse. Nåde er, at den mulighed fra Gud altid foreligger, men den vil have konkret skikkelse (inkarnation), derfor må vi vedkende os vores liv og syndighed, for at nåden kan blive til virkelighed. Det er også al psykoterapis grundstruktur.

2. Der er en vilje i det skabte liv…

Skabelsesmyten tjener som bekendt ikke længere som verdensforklaring, men som alt i kristendommen kan den også tolkes som mulighed: Vi får meget mere liv givet, end vi selv kan skabe, ja, ødelægge. Einsteins relativitetsteori sagde, at mængden af energi er konstant, det vil sige: Mennesket kan ikke skabe noget nyt, kun omforme det, der er. Når menneskers personlige liv alligevel bliver nyt, og vi forventer det sådan, skyldes det skabelsen: At det bliver til for os, ikke tilfældigt, som videnskaben siger, men et godt liv i sammenhæng, det ene følger det andet og indgår i samspil. Der en vilje i det skabte liv (Gud sagde), sådan som vi også må forudsætte sammenhæng og mening for at kunne leve og række ud efter livets muligheder.

3. At bevare åbenheden overfor livet

Gudstjenesten tilbyder en mulighed for at træde ind i en anden verden og få noget med sig tilbage til sin egen. Det kan være stemningen, en formulering, der rammer, en opmærksomhed på noget i sit liv - altid noget, der kommer til os. Når man synger en salme, er man ikke den samme bagefter. Når man går fra gudstjenesten, kan det fornemmes, som om man har været i bad. Der er altid ét eller andet, som falder mig ind, og det er for denne ene åbenbaring, hele gudstjenesten er til. Vi har brug for sådanne input eller åbenbaringer andet steds fra for at kunne bevare åbenheden overfor livet. Hurtigt falder man dog tilbage i sine gamle livsmønstre og glemmer det igen, ligesom såvel menighed som præst kan være så stædigt bundet til sin egen verden, at gudstjenesten bliver kedsommelig.

Ethvert Gudsforhold er en lignelse og rummer en tolkning, der kan være en begrænsning eller et eksempel. Disse kompakte tolkninger i mulighedsperspektiv er eksempler, der måske kan hjælpe andre, relevante tolkninger på vej.

» Kan vi dele menneskelighed, så kan vi også dele kristendom

Kirkens steder

KIRKE ER IKKE BARE NOGET, DER FINDER STED PÅ ET BESTEMT GEOGRAFISK STED. KIRKEN BEVÆGER SIG I HØJERE GRAD UD OG FINDER STED I FLERE FOLKELIGE SAMMENHÆNGE.

Af Provst i Skanderborg Provsti, Jette Marie Bundgaard-Nielsen.

"Tager du barnet ved hånden, tager du forældrene om hjertet".

Det gamle ordsprog har passet til kirkens måde at arbejde på i de 20 år, jeg har været præst. Traditionstabet i forhold til kendskab kirke og kristendom har vi forsøgt at løse ved at formidle evangeliet via børnene. På den måde er vi også nået frem til de voksne. Mulighederne har været mange. Ofte tager vi udgangspunkt i højtiderne i børnenes liv omkring dåb og konfirmation. Det giver en anledning til også at knytte til med oplysning om kristendommen ved samtaler og forældreaftener i kirke, hjem og sognegård. Særlige gudstjenester for børnefamilier er også meget udbredte med Gud og pasta i mange afskygninger. Oplysningen om kristendommen samler sig om kirken som det centrale geografiske sted, hvor man bor lokalt. Vi peger ind i det konkrete kirkerum og forsørger at gøre tærsklen lavere.

Det er et meget væsentligt arbejde i formidlingen af kristendommen, men jeg fornemmer, at bevægelsen er på vej til også at gå en anden vej. Vi er begyndt at tænke i andre måder

Den centrale samtale

I den sammenhæng oplever jeg et voksende ønske om dialog og medinddragelse. De voksne vil ikke bare fodres med traditionelle foredrag, hvor alle svarene serveres på forhånd. I stedet efterspørges veluddannede præster, der vover at gå med dem ind i "et rum", hvor der er plads til deres eksistentielle spørgsmål til tilværelsen. Som præster må vi vove at gå et stykke med på vejen uden at

kende målet og det færdige svar. Måske opdager man områder, hvor ingen af parterne har været før. Det kræver, at vi er mere opmærksomme på nye spørgeteknikker

> Derfor er det vigtigt, at kirke og kristendom også har en stemme, hvor folk mødes

for at fremme sådanne processer.
En sådan samtale forudsætter også, at vi er gode til at danne netværk og etablere platforme, hvor de kan finde sted. Men det kræver også en accept af, at vores arrangementer ikke altid kan være så effektive som hidtil og samle så mange mennesker på en gang. Kristendommen forkyndes ofte via en til en møder og i mindre grupper. Kirken finder sted hver gang en sådan samtale etableres.

Den nye skolereform kan også åbne for et bredere samarbejde mellem skole og kirke, hvor samtalen står mere centralt. Ikke bare med børnene men også med de voksne. Skoleledere, lærerkollegie og præster kan berige hinanden indbyrdes i faglige sammenhænge, ligesom præsterne kan indgå i bredere samarbejde som understøttende undervisning. Kristendommen lever også her via den gensidige udveksling.

Min pointe er, at der er mange sammenhænge i det folkelige liv, hvor kirken kan knytte til med undervisning, formidling og samtale. Gud og kristendom er ikke kun for børn, det er også for voksne.

Giv mig din menneskelighed

Vi hænger efter min mening fast i en gammel skelnen mellem forkyndelse og kundskab.
Det er en gammel torumstænkning - hvor kristendommen holdes adskilt fra kultur og samfund. I stedet bør vi glæde os over den gensidige påvirkning, der altid har gjort sig gældende. Hvornår forkynder vi og hvornår er det ren undervisning? Ritualerne og gudstjenesterummet trækker en grænse. Men når vi som præster bevæger os ud og ind i det folkelige liv, så bærer man det menneskelige med sig som en indgang til kirke og kristendom. Vi kommer ikke uden om, at det personlige møde har betydning. Præsten bærer i sin person muligheden for et møde mellem kristendommen og et andet menneske.

"Giv mig et stykke af din menneskelighed". Det er ofte kravet, når mennesker kommer i berøring med kirke og kristendom. Kan vi dele menneskelighed, så kan vi også dele kristendom. På den måde bliver kristendommen en levende fortolkningshistorie, som noget vi både bærer med og skaber sammen på vejen.

Mange tilknytningspunter

Vekselvirkningen mellem det folkelige og det kirkelige – mellem det menneskelige og det kristelige – mellem forkyndelse og kundskab - er levende som aldrig før. Det at være kirke finder ikke bare sted på et bestemt tidspunkt i et bestemt rum.
Det bevæger sig ind og ud blandt mennesker, hvor de færdes. Derfor er kristendommen svær "at rense ud" – den hænger i bygninger, landskaber, kultur og historie – ja selv i vores menneskelighed. Derfor får vi forøret så mange tilknytningspunkter, når det handler om at formidle kristendom – også for voksne.

Derfor er vi nødt til at tage højde for, hvor voksne mennesker bevæger sig hen. De store institutioner som sygehuse, sundhedscentre, skoler, uddannelsessteder og kommunale initiativer fylder i vores samfund. Derfor er det vigtigt, at kirke og kristendom også har en stemme, hvor folk mødes. Når kommunen eksempelvis afvikler arrangementer "Velkommen til byen" for nye borgere, så er kirken, kirkegården og sognehuset også en del af billedet som en bevægelig form for undervisning. En undervisning der selvfølgelig også bevæger sig i en stadig dialog med det, der foregår i kirkerummet på forskellige tidspunkter.

”HVORFOR VIL DU KONFIRMERES?”

KONFIRMANDER SAVNER VOKSNE I SAMTALER OM TRO OG EKSISTENS

Af Suzette Munksgaard, forskningsmedarbejder på CUR samt efterskolelærer

Fotos side 14 og 15: Fra billedserien til bogen *Konfirmandundervisning med hjerne, mund og hænder* af Benny Vindelev, der udkommer til oktober.

Unge taler sjældent med deres forældre om de store spørgsmål i livet

Konfirmander skal i gang med deres ”once in a life-time” konfirmand-forløb, hvor de får mulighed for at stille nogle af de store livsspørgsmål. Her er det vigtigt, at de oplever at kunne reflektere over eksistentielle og religiøse emner – også udenfor konfirmandstuen.

Unge taler imidlertid sjældent med deres forældre om de store spørgsmål i livet:

”Tro kommer på banen engang imellem, hvis de (familien) spørger. Men mine forældre spørger mest til, hvad vi lavede. Ikke så meget til, hvad jeg mener.”

Ida, 14 år konfirmand

Ida er ikke et enestående tilfælde. En stor gruppe af unge siger det samme. Det viser en undersøgelse, som Center for Ungdomsstudier (CUR) har foretaget. Undersøgelsen afslører, at to ud af tre konfirmander sjældent eller aldrig snakker om religiøse emner med deres forældre. Og det handler ikke om, at de unge ikke ønsker at tale om disse temaer, men at det sjældent er en del af samtalekulturen derhjemme.

Unge savner ’hvorfor-spørgsmål’

De fleste forældre spørger deres unge, **om** de har lyst til at blive konfirmeret - i respekt for, at det er de unges valg. Forældre spørger dog sjældent konfirmanden, **hvorfor** de vil konfirmeres. Unge har brug for disse **hvorfor- spørgsmål** i deres afklaringsproces. Undersøgelsen viser, at konfirmander tillægger konfirmandforløbet stor betydning, og at det for dem er mere end bare forberedelsen til en fest. At følge en tradition og at blive afklaret om man tror på Gud, er væsentlige grunde til, at man som ung vælger

at blive konfirmeret. Undersøgelsen viser imidlertid, at forældrene tror, at festen, gaverne og traditionerne betyder mere for konfirmanderne end intentionen om eksistentiel og religiøs afklaring.

Konfirmander giver udtryk for, at de generelt ikke har erfaring med, at der stilles "hvorfor -spørgsmål" hverken i hjemmet eller i vennegruppen. De har et ønske om at snakke om konfirmandforløbet og om mere eksistentielle og religiøse spørgsmål, men har brug for at forældrene tager initiativet eller, at der opstår en direkte anledning hertil:

"Jeg snakker kun om sådan nogle seriøse ting, hvis mine forældre spørger ind til det... altså både det med skole og det med Gud."

Magnus, 13 år, konfirmand

Forældre vil gerne indlede en eksistentiel samtale med deres børn – men ved ikke helt, hvordan de skal gribe det an
CUR's undersøgelse, viser at en gruppe af forældre egentlig godt kunne tænke sig at indlede en eksistentiel eller religiøs samtale med deres børn. De står dog famlende over for opgaven, der opleves som en udfordring, hvis man selv har det religiøse område langt nede på den opdragelsesmæssige dagorden, eller hvis man føler, man mangler sprog eller kundskaber til at indgå i et religiøst refleksionsrum.

Vigtigt at den voksne tager initiativet til de gode snakke

Selvom forældre sjældent taler med deres børn om eksistentielle eller religiøse emner, kan der opstå anledninger til gode samtaler i hverdagen. Vi spurgte forældre og konfirmander om, hvor de oplever de gode samtaler. Det finder primært sted i forbindelse med spisning af aftensmad, bilture (hente og bringe), ved sengetid eller når der opstår problemer i skole eller med vennerne. Men også her er det først og fremmest vigtigt, at forældrene tager initiativet og er lydhøre. I de tilfælde hvor det sker, vil det være forældrene, der gennem samvær eller gode spørgsmål som **hvorfor?,** der kan være med til at skabe et eksistentielt refleksionsrum - de unge tager sjældent initiativet.

Stort behov for at skabe rum for eksistentiel og religiøs refleksion

Der er et stort behov for at skabe rum for eksistentiel og religiøs refleksion for unge i konfirmandalderen. Halvanden time om ugen med en præst er ikke nok, når man har at gøre med en ungdomsgeneration, der ikke forholder sig dogmatisk - men dialogisk - til tro. Unge konfirmander ønsker ikke kun at lære trosbekendelsen udenad. Derimod har de gang i en langt større afklaringsproces, hvor de kan sætte ord på, hvad de tror på og har derfor brug for en dialog- og refleksionspartner, der kan stille hvorfor-spørgsmål. Udfordringen er derfor, både for forældre og kirke, at være med til at skabe dialog og refleksionsrum - også udenfor konfirmandstuen.

KONFIRMANDPROJEKTET REFLEX har sat fokus på, hvordan voksne kan være med til at skabe et religiøst og eksistentielt refleksionsrum med unge. Ti sogne, 20 præster, 600 konfirmander og forældre har deltaget i projektet og undersøgelsen. I efteråret 2014 kommer en udgivelse som en håndbog til konfirmandforældre. Projektet er finansieret af Folkekirkens Udviklingsfond og Areopagos.

SUZETTE MUNKSGAARD er forskningsmedarbejder og projektleder på CUR (Center for Ungdomsstudier) og efterskolelærer på Midtsjællands Efterskole med en MA i teologi og kristendomsformidling med unge fra Københavns Universitet. Hun arbejder med ungdomsstudier og religionspædagogiske undersøgelser, holder kurser for præster, kristendomsformidlere og konfirmandforældreforedrag.

I KONFIRMANDPROJEKTET REFLEX har præster og konfirmander afprøvet en række øvelser i forsøg på at skabe dialog og refleksionrum i og udenfor konfirmandstuen:

- En takkeøvelse og takkeinterview af forældre
- Skrive et brev til bedsteforældre for at spørge til deres konfirmandtid
- Besøge og interviewe medlemmer af menigheden, menighedsrådet, kirkelige medarbejdere
- En rituel refleksionsrunde
- Gå på jagt efter "ting for tro" i hjemmet
- Konfirmandord – opgave som inddrager en forældresnak
- Konfirmandforældremøde, hvor forældre klædes på til opgaven som teenage- og konfirmandforældre

Øvelserne findes på: www.cur.nu/undersoegelser/religionspaedagogik/

"SÅ GØR VI SÅDAN, NÅR TIL KIRKE VI GÅ, KIRKE VI GÅ, KIRKE VI GÅ"

SÅDAN SYNGER VI I BØRNESANGEN *"SÅ GÅR VI RUNDT OM EN ENEBÆRBUSK"*.

MEN HVAD ER DET EGENTLIG, VI GØR, NÅR VI GÅR TIL GUDSTJENESTE?

Af sognepræst Hanne Henriksen, Klostersogn, Horsens

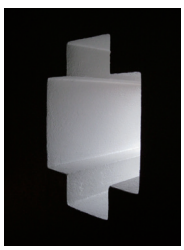

Hvad ethvert barn i følge den gamle sangleg åbenbart engang vidste, er der mange, der ikke ved i dag.

Derfor inviterer jeg hvert år nye konfirmander og deres forældre til en forklaringsgudstjeneste i september. Det er en almindelig søndags gudstjeneste med dåb, prædiken og nadver, hvor jeg undervejs kommer med forklaringer, der gerne skulle hjælpe de nye og nysgerrige kirkegængere med at forstå, hvad det er, vi gør, når vi går til gudstjeneste.

For alle, der vil vide mere

Konfirmanderne og deres forældre er ved indskrivningen i august blevet særligt inviteret, men jeg annoncerer også for forklaringsgudstjenesten i kirkebladet, på hjemmesiden og Facebook. Således kan andre interesserede også blive opmærksomme på tilbuddet, mens vante kirkegængere kan gå til højmesse i sognets anden kirke. Det pudsige er, at flere rutinerede kirkegængere har givet udtryk for, at de også har haft fornøjelse af forklaringsgudstjenesterne. De er nu blevet opmærksomme på, hvad de måske bevidstløst har gjort søndag efter søndag. Så forklaringsgudstjenesten er egentlig en gudstjeneste for alle, der gerne vil vide mere og blive klogere på kirkegang.

Gudstjenesten er som sagt en normal gudtjeneste, det eneste særlige er, at jeg starter i korbuen med en introduktion til gudstjenesten og i løbet af gudstjenesten går jeg igen ned i korbuen og kommer med forklaringer. Det er vigtigt for mig ikke at komme med forklaringer hele tiden, men samle dem i klumper for ikke fuldstændigt at afbryde det liturgiske flow.

Her følger forklaringsgudstjenestens liturgi:

- *Velkomst/introduktion* i korbuen og første forklaring på blandt andet klokkeringningen, bedeslagene, våbenhusets funktion tidligere og i dag, præludium, indgangsbønnen, salmenummertavlerne og deres informationer, præsentation af orglet, organist og kor, musikkens og salmesangens plads og funktion. Til sidst fortæller jeg, at jeg nu vil op og finde min plads ved alteret. Jeg forklarer, hvorfor jeg nogle gange står med ryggen til og andre gange vender mig med front mod menigheden.
- **Bedeslag, præludium, indgangsbøn og indledningssalme.**

- Anden forklaring, hvor jeg forklarer formessens hilsen, kollekt, læsning og helt lavpraktisk hvor i salmebogen, de kan finde søndagens læsninger. Jeg forklarer, hvorfor menigheden svarer "Amen!", og hvad "Amen" betyder.
- **Hilsen, kollekt, læsning og anden salme.**
- *Tredje forklaring* af dåb og trosbekendelse.
- Dåb/trosbekendelse og tredje salme.
- *Fjerde forklaring* finder sted fra prædikestolen forud for prædikenen. Her giver jeg forklaringer på det særegne møbel, jeg står i og fortæller lidt om prædikenens funktion og centrale plads i vores evangeliske, lutherske gudstjenesteordning. Jeg forklarer ordet "evangelium" og nævner lovprisningen, kirkebønnen, den apostolske velsignelse og korets motet efter prædikenen.
- **Prædiken** (der er kort for ikke at gøre det hele for langtrukkent), lovprisning, kirkebøn, meddelelser, apostolsk velsignelse, motet og fjerde salme.
- *Femte forklaring* klædt i messehagel bruges til at forklare den beklædningsdel, de liturgiske farver, samt selvfølgelig nadveren og bønnen Fadervor. På et omdelt programark har jeg skrevet menighedens mange korsvar under nadveren. Har man tid kunne man eventuelt øve dem samt "O, du Guds lam".
- **Nadver og femte salme**, der synges under altergangen.
- *Sjette og sidste forklaring* omhandler den aronitiske velsignelse, udgangsbøn og postludium.
- Velsignelse, udgangssalme og udgangsbøn.

Personligt møde med konfirmand og forældre

Jeg har forud for forklaringsgudstjenesten haft et 20 minutters personligt møde med hver enkelt konfirmand og mindst én forælder. Har man ikke det, ville det være oplagt at holde et indskrivningsmøde i forbindelse med forklaringsgudstjenesten.

Det at være konfirmand er noget helt særlig. Det er også noget særligt at have en konfirmand i familien. For mange er det nyt, at husets store barn om søndagen rejser sig fra morgenbordet for at gå i kirke. Kirkegang er en særlig gangart. Dørtrinnet ind til kirken kan være høj for mange – mange gange højere for konfirmandforældrene end for konfirmanderne, der er så heldige at komme der ugentligt (eller hvordan det nu efterhånden er?) og hurtigt få et indgående kendskab til det underlige hus og dens indretning og funktioner.

Forklaringsgudstjenesten er en vejledning og en håndsrækning til alle konfirmandramte familier. Det er mit indtryk, at de føler sig imødegået og går lidt klogere fra kirke end de kom. De har nu fået lidt mere at vide om, hvad det er vi alle sammen *sammen* gør, når til kirke vi gå.

Samtaler og kontakt

GENNEM BABYSALMESANG ÅBNES ET RUM, DER GØR KIRKEN TIL DET NATURLIGE STED

De vigtige begyndelser

Forskning inden for erindring peger på, at når vi bliver ældre og ser tilbage på vores liv, husker vi bedst den periode, da vi tog hul på vigtige begyndelser. Særligt husker vi tiden fra vi er ti år gamle og frem til midt i 30´erne. Og netop når vi befinder os i tyveårs alderen og trediverne træffer vi beslutningen om at få børn og bliver måske også forældre for første, anden eller flere gange.

At blive forældre til et barn uanset om det er første, anden, tredje eller flere gange erfares hver gang som en ny begyndelse. Måske fordi det griber ind i vores liv og konkret ændrer alt fra hverdag, arbejdsliv og parforhold samtidig med det skubber til vores syn på verden og mennesker.

Babysalmesang – et åbet fællesskab

Babysalmesang er en ramme hvor den begyndelse, at blive forældre for uanset hvilken gang bliver sat ind i en sammenhæng. Det sker dels gennem det konkrete fællesskab, der vokser henover babysalmesangsforløbet mellem mødrene. Dels gennem det sprog og de billeder salmerne udtrykker og dels gennem kontakten og relationen, der opstår mellem kirken og deltagerne. Det giver sig imidlertid udslag på forskellig måde men at deltage i et fællesskab i kirkens rum gennem babysalmesang har en bundklang af et fællesskab der grundlæggende er åbent, hvilket smitter af på mødrenes tilgang til hinanden. Salmerne giver også anledning til både korte og længere samtaler som, hvornår eller til hvilke kirkelige handlinger eller gudstjenester salmerne bruges, hvad de udtrykker og i hvilke sammenhænge de er skrevet i. Disse samtaler kan også tage form af en forlængelse af dåbssamtalen eller samtaler om hvor tvivlen ligger i forhold til barnedåben hos de forældre der er usikre på om deres barn overhovedet skal døbes. Ligesom relationen mellem kirken og den enkelte åbner muligheden for også at bruge præsten og kirken i andre sammenhænge også efter babysalmesang er ophørt og studiet, arbejdet eller jobjagten er genoptaget.

Babysalmesang kan gennem et tydeligt åbent fællesskab, det sprog salmerne åbner op for og relationen mellem kirke og forældre være med til at give forældrene sprog for ikke kun deres store begyndelse i livet. Babysalmesang giver også sprog for forældrenes tro og kan være med til at formulere eksistentielle spørgsmål og mulige svar.

Mødrene vender tilbage

Til daglig arbejder jeg som sognepræst i Aarhus Domkirke og har gennem fem år afholdt babysalmesang forår og efterår. Derudover forlænger domkirken babysalmesang ved at tilbyde musikalsk legestue, når børnene begynder at kravle og ikke længere kan deltage i babysalmesang. Begge steder har jeg erfaring med min beskrivelse af, at det klare åbne fællesskab, salmernes sprog og kontakten mellem kirken

med forældre

AT HENVENDE SIG SOM VOKSEN MED LIVETS STORE SPØRGSMÅL.

eller præsten og den enkelte tilsammen svarer på noget som rumsterer i forældrene. Derfor laver jeg også en kravlegudstjeneste midt i forløbet som er en kort gudstjeneste, der sanseligt er bygget op til børnene med sang og et indlagt stykke musik mens fadervor, velsignelse og en kort refleksion henvender sig til forældrene. Flere gange vender mødrene tilbage til kravlegudstjenesten som noget særligt, fordi de oplevede at blive taget alvorlige i deres henvendelse og brug af kirken i den periode deres barsel varede.

Som jeg tidligere nævnte oplever jeg også, at forældrene bruger kirken efter babysalmesang er stoppet. Det kan være samtaler om den barnedåb som forældrene ikke kan beslutte sig for, fordi de er i tvivl om de skal lade barnet træffe valget selv når det bliver ældre eller de som forældre skal vælge på barnets vegne. Henvendelsen kan også være af mere sjælesørgerisk karakter.

Dybde til en vigtig tid

Babysalmesang tager den nye begyndelse det er at blive forældre for første anden eller flere gange alvorligt.

Og derved åbner kirken gennem babysalmesang op for et sted hvor forældre både kan ligge på tæpper og synge salmer med sine børn i deres livs begyndelse samtidig med der åbnes et rum der gør kirken til det naturlige sted at henvende sig som voksen, når livet fyldes med alt fra taknemmelighed til stor sorg.

For babysalmesang giver anledning til at vende tilbage til nogle identitets spørgsmålet et barn sætter igang – alt fra at rumme den store overvældende forandring til hvad det vil sige at tage ansvar for et lille menneskeliv, søskende kærlighed og had til glæde og sorg.

Og den ændring et babysalmesangs forløb påvirker den enkelte forælder kommer til udtryk ved den forsigtighed mødrene ruller barnevognen ind over kirkens dørtrin første gang og til den sidste gang, hvor de med målrettede skridt kører hen for at parkere barnevognen og lægger barnet ned på de bløde puder og tæpper. De har i løbet af otte uger fået en fortrolighed med kirkerummet, salmerne som de synger med fagter eller svinger børnene i tæpper til og er ikke bange for at formulere spørgsmål på alt det som følger med når vi bliver forælder.

Og som erindrings forskningen viser, er det de store begyndelser i livet vi husker når meget andet går tabt og ligesom kirken i forvejen gennem ritualer markerer livets vigtige valg og begyndelser som konfirmation, dåb og vielse, så er jeg overbevist om at babysalmesang giver en dybde til en vigtig tid i forældrenes liv som rækker langt ud over de otte til ti uger et babysalmesangsforløb strækker sig henover.

Af sognepræst ved Aarhus Domkirke og religionspædagogisk konsulent i Aarhus stift Tina B. Andersen.

Hvor skal den eksistentielle samtale finde sted – hvis ikke i kirken?

VI ER PÅ BESØG HOS SOGNEPRÆST ERIK HØEGH-ANDERSEN I HANS HJEM I GENTOFTE, FOR AT INTERVIEWE HAM OM HANS ERFARINGER MED **'EKSISTENS-SAMTALER'** I JÆGERSBORG KIRKE.

Interview ved Camilla Funch og Line Carmichael

Spisestuens reoler er fyldt med store fortællinger - litteratur i alle afskygninger - og kaffen står klar på bordet. Her er rart at være, og Erik Høegh-Andersen viser sig at være en mand, der kan lide at *samtale*. Han er ydmyg, undersøgende og virker ikke bange for at blive udfordret på sin teologi eller sin folkekirkelige praksis, skønt begge kunne synes ham helt selvfølgelige. Og det giver god mening!

Redskaber fra den praktiske filosofi

For det er de oversete *selvfølgeligheder* i tilværelsen, Erik Høegh-Andersen gerne vil have deltagerne i **'eksistenssamtalerne'** til at tænke over. Redskaberne til at gå i kødet på *alle de forestillinger, som vi tager for givet,* og som til dagligt farver vores syn på verden og os selv, har han hentet fra den praktiske filosofi. Tilgangen kaldes 'sokratisk dialog'. Ligesom filosoffen Sokrates gik rundt på gaden i antikkens Athen og førte samtaler med sine medborgere, i håbet om at finde visdom, er det her tanken, at vi gennem bestemte måder at *spørge, svare og lytte* på, når en *dybere forståelse af livet*.

At træne den eksistentielle muskel

Erik Høegh-Andersen fortæller, at han i 2010 fik mulighed for at tage et kursus i 'sokratisk dialog' på DPU. "Det var en øjenåbner for mig. For her var der altså en helt oplagt samtaleform at bruge indenfor kirken. For den langsomme, eksistentielle samtale om hvad det her liv er for noget, og hvor man bliver visere - hvor finder man egentlig den?"

Da han begynder at fortælle om sine konkrete erfaringer med at føre eksistentielle samtaler i kirken, bliver det tydeligt, at han betragter vores sprog om eksistensen, som en art 'eksistentiel muskel', der skal trænes, og som med fordel kan trænes gennem 'sokratisk dialog'.

'Sokratisk dialog'

Den sokratiske samtale tager som regel udgangspunkt i en konkret erfaring og bevæger sig i teorien gennem en række momenter – fra den fænomenologiske indkredsende spørgen over en lytten efter det universelle og almenmenneskelige til det at finde sig selv i det sagte og tænkte. Tanker fra traditionen, bibelske fortællinger, filosofi, litteratur kan bringes i spil til sidst i samtalen. Men først til sidst. For det er vigtigt at man først lytter sig ind til den eksistentielle betydning i de konkrete erfaringer og betragtninger, deltagerne lægger frem. På den måde kan 'den lille' fortælling fra det virkelige liv og 'de store' fortællinger mødes og spille sammen i den sokratiske samtale - med etisk og eksistentiel dannelse til følge.

Eksistenssamtaler i Jægersborg Kirke – praksis

Erik Høegh- Andersen fortæller, at han har tilpasset samtaleformen til folkekirkens rammer. Det vil sige, at den kan gennemføres meningsfuldt på to timer en aften. I en årrække har Jægersborg Kirke haft en gruppe på 10-12 personer, som har mødtes seks-syv aftener om året. Det begyndte med et tilbud til konfirmandforældre. Gruppens medlemmer er løbende blevet udskiftet. Flere står på venteliste, og derfor danner Erik-Høegh Andersen og hans kollega Lea Skovsgaard en ekstra gruppe til efteråret.

Omdrejningspunktet for 'eksistenssamtalerne' har været fænomener som; Tro, håb, glæde, sorg, ydmyghed og stolthed, skyld og tilgivelse. Aftenen slutter altid med, at deltagerne vælger et emne til næste gang. Indtil da kan alle så summe over og drøfte emnet med familie, venner og kolleger. Hvordan viser det sig, og hvilken betydning har det i vores liv? Når gruppen så mødes, fortæller hver enkelt deltager om sine overvejelser og konkrete erfaringer med emnet, og gruppen spørger ind.

At åbne døren for den kirkefremmede

"Eksistenssamtalen er naturligvis ikke kun for den kirkeligt indforståede", siger Erik Høegh-Andersen. Målet har været at tilbyde et forum for samtale for alle i sognet – uanset uddannelsesniveau og kendskab til kristen terminologi. Kirken skal være et sted, hvor man fører den samtale, der betyder noget, og hvor man kommer med sine spørgsmål og sin tvivl." Erik Høegh-Andersen uddyber: "Der er altid noget almenmenneskeligt på spil, når vi berører et fænomen", siger han, "og det er, hvad enten man er religiøs eller ej, muligt f.eks. at overveje: Hvad er tro egentlig for noget? Vi tror på hinanden, vi tror på livet, vi tror på os selv, og kan man spørge videre: 'Er det nok at tro på sig selv? Eller er det overtro?", siger han og griner.

Den fælles virkelighed og sandheden med stort og lille 's'

Eksistenssamtalen ser han både som en anerkendelse af og et brud med socialkonstruktivismens menneskesyn. "Den anerkender, at min virkelighed er den, jeg taler om og forstår ud fra. Men der er kommet sådan en holdning i tiden, at det bare er godt, at vi siger, hvad vi mener, og du tænker sådan, og jeg tænker sådan - men det er ikke nok. Jeg har vanskeligt ved at sige, at Sandheden findes med stort 'S', men vores små sandheder forholder sig alligevel til den samme virkelighed. Det er den, vi skal blive visere i forhold til. Vi må blive ved med at spørge ind og lytte til hinanden og sammen *nå længere ned til en eller anden dybde som vi er fælles om*, for den dybde er der, det er ikke bare en jeg konstruerer. Det er udgangspunktet for de her eksistenssamtaler". Ifølge Erik taler denne tænkning til flere og flere mennesker.

Det gælder om at *tænke selv, tænke med og tænke videre*, undgå at afbryde, ville modbevise og vide bedst. >

» Det handler ikke om at blive enige, og samtalen munder aldrig ud i en endelig afklaring" fortæller Erik Høegh- Andersen " Det handler mere om at få sprog for noget, som man ikke havde sprog for før"

KONFIRMANDUNDERVISNING

Med hjerne, mund og hænder

Benny Vindelev

En pædagogisk grundhåndbog for både den erfarne og den helt uerfarne konfirmandunderviser. Bogens første del giver en overskuelig indsigt i den nyeste pædagogiske forskning og giver samtidig konkrete anvisninger på, hvordan et konfirmandforløb kan struktureres. Anden del udgør et katalog med over 100 konkrete undervisningsforslag.

Bogen lægger særlig vægt på inddragelse af bevægelse og kreativitet i undervisningen.

296 SIDER – PRIS: 299 KR.

RPF

>

Samtalen er en 'leg', og i en tid hvor vores arbejdsliv og privatliv i stigende grad er underlagt målstyring, kan det næsten betragtes som et frikvarter at deltage i en sokratisk dialog, der, trods sine spilleregler, ikke retter sig mod et bestemt mål eller udbytte. "Det handler ikke om at blive enige, og samtalen munder aldrig ud i en endelig afklaring" fortæller Erik Høegh- Andersen " Det handler mere om at få sprog for noget, som man ikke havde sprog for før".

En ny kirkelig samtale- eller dannelsesform

Erik Høegh- Andersen betragter den langsomme 'eksistenssamtale', som en mellemform mellem to sværvægtere indenfor den kirkelige dannelsestradition; *foredraget og sjælesorgssamtalen*.

Foredraget er oplysning om et emne, efterfulgt af spørgsmål og debat. Ifølge Erik Høegh- Andersen kan det ende i meningsfægteri a la Højlunds forsamlingshus, hvor kun klogeågerne tager taletiden, og resten forbliver tavse. 'Eksistenssamtalen' imødekommer ifølge ham i langt højere grad det moderne menneskes krav om medinddragelse.

Sjælesorgssamtalen beskriver Erik Høegh- Andersen som enhvers mulighed for at få præstens hjælp i.f.m. spørgsmål, som ofte udspringer af en krise eller problemstilling i det private liv. 'Eksistenssamtalen' foregår i modsætning hertil i en gruppe, hvor personlige erfaringer bliver input i en samtale, der insisterer på netop at bryde det subjektive og private, med retning mod almene indsigter.

'Eksistenssamtalen' kan således være et bud på *en ny kirkelig samtale- eller dannelsesform*, der træner vores evne til at stille gode spørgsmål og sammen finde bud på meningsfulde svar. Her kan vi blive klogere på livet og forhåbentlig en smule bedre til at leve det i overensstemmelse med det vi dybest set tænker, mener og tror på.

TEKST & INTERVIEW
Camilla Funch, cand. pæd. i pædagogisk filosofi & kirke- og kulturmedarbejder i Herlufsholm Kirke.

Line Carmichael, cand. pæd. i generel pædagogik & selvstændig filosofisk vejleder. egge pæd. konsulenter/ *sokratisk dialog & filosofisk vejledning*.

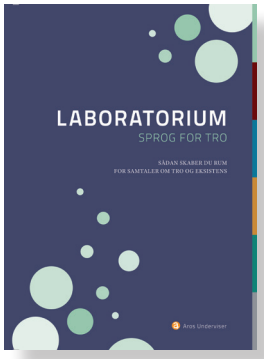

Laboratorium – sprog for tro
Af Jeanne Dalgaard, Nicolai Halvorsen og Kirsten Jørgensen m. fl.
Aros Forlag

Hvordan får man startet en ordentlig samtale om livets store spørgsmål, om tro og eksistens blandt voksne mennesker anno 2014? Det spørgsmål er der nok mange præster og undervisere, der har stillet sig selv, når de har siddet med forberedelsen af kirkens tilbud om "kristendom for voksne", og spørgsmålet er reelt nok, for den samtale er svær. Nu er der hjælp at hente, for Jeanne Dalgaard, Nicolai Halvorsen, Kirsten Jørgensen og Birgitte Stoklund Larsen har med udgangspunkt i Grundtvig-Akademiet lavet et pilotprojekt støttet af bl.a. den folkekirkelige udviklingsfond, hvor de prøver at overvinde vanskelighederne. Resultatet er blevet bogen: "Laboratorium – sprog for tro".

I seks overskuelige kapitler præsenteres vi først for teorien bag en struktureret samtale om tro og får derefter et væld af gode fif og helt lavpraktiske ideer til gennemførelsen af samtalerne. Der er virkelig tænkt på alle detaljer, så det er bare at læne sig tilbage og trække på gruppens erfaringer. Bogen indeholder kopiark, forslag til programmer og ikke mindst en indholdsrig idébank med 10 forskellige centrale emner, der kan tages op i en samtale om tro.

"Laboratorium – sprog for tro" er som sagt en bog, der lægger vægt på de praktiske ting omkring den strukturerede samtale. Den kommer derfor også let til at virke som en facitliste, der skitserer den eneste rigtige måde at have disse samtaler på. Her er det vigtigt at vende tilbage til de første linjer i kapitlet "sådan gjorde vi – et pilotprojekt", hvor der netop pointeres, at det her er én mulig måde at gøre det på, men ikke den eneste ene.

Den eneste anke ved "Laboratorium – sprog for tro" handler ikke om indholdet eller metoden, men om den lille detalje, at der ingen steder i bogen siges noget om, hvordan pilotprojektets samtaler fungerede. Der er ingen referater af deltagernes input eller evaluering af forløbet. Efter at have læst bogen sidder jeg tilbage fuld af beundring for den flotte indsats med behandlingen af et svært emne, men også med spørgsmålet: Virkede det som man havde forestillet sig?

Ulrik Andersen

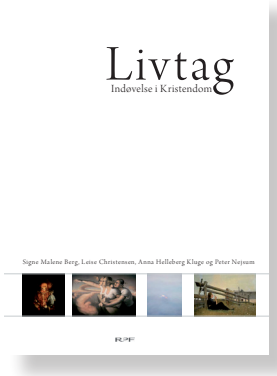

Livtag
Af Leise Christensen, Signe Malene Berg, Peter Nejsum og Anne Helleberg Kluge
Indøvelse i Kristendom.
152 sider
4 hæfter, en skål, en vejledning
RPF 2013

Her har vi et rigtig godt bud på et gennemført teologisk og reflekteret materiale til undervisning over fem gange. Materialet sigter både mod den døbte, der ikke siden dåben har haft med kirke og kristendom at gøre, og mod den udøbte søgende voksne.

Materialet henvender sig til det nysgerrige, motiverede og interesserede menneske, der aktivt leder efter ro og fordybelse.

Materialet er detaljeret med fyldige drejebøger til at gøre brug af flere forskellige læringsstile – visuel, auditiv, taktil og kinæstetisk. Bogens fire temaer glæde, krise, det onde og hengivelse sættes ind i disse læringsformer, så både deltagere og underviser aktiveres på flere niveauer - i dialog, aktiv brainstorm, arbejde i mindre grupper, fællesplenum, fællesandagter og individuelle andagter (i hjemmet). Men et lille suk: – hvorfor skal vi have skålen med jord, dåbsvand, lys og luft i – det virker en smule fortænkt – kunne kirkens kors eller andre symboler i rummet ikke bruges? På en måde er det med til at gøre det enkelte kompliceret, og måske også for deltagerne i forløbet. Derfor er mit forslag, at hjemmeandagterne i første omgang flyttes til kirkerummet for at hjælpe deltagerne på vej, og skålen bruges i sammenhæng med kirkens kors eller andre symboler i rummet, der kan skabe den fornødne koncentration og ro.

Materialet er i lækkert lay-out, god skriftstørrelse og meget pædagogisk sat op. Forfatterne er fagligt meget dygtige og inde i de forskellige læringsstile.

Det er en nydelse at læse, hvor gennemført det er, og også en glæde, at vi for en gangs skyld ikke har at gøre med et oversat materiale, men målrettet til den danske virkelighed anno 2013. Alt i alt et flot materiale i en tid, hvor der i folkekirken skriges efter gennemarbejdet og lødigt undervisningsmateriale til de voksne.

Agnes Haugaard

Kirken Underviser
c/o Unitas Forlag
Peter Bangs Vej 1
2000 Frederiksberg

Returneres ved varig adresseændring

POST B
PP DANMARK

sognerejser

sognerejsen begynder på
www.unitasrejser.dk

sådan åbner du
kirken for
alle...

Sådan åbner du kirken for alle
Vil du gerne i kontakt med flere end de faste kirkegængere? Har du et ønske om, at skabe bånd mellem kirken og lokalsamfundet i bredere forstand? Ved at arrangere en 'Sognerejse for alle' åbner du kirken og synliggør dens aktiviteter overfor alle interesserede.

Få et større kendskab til flere i sognet
'Præsten har store muligheder for at få et større kendskab til flere i sognet. Vi skriver altid 'Sognerejse for Kjellerup og Levring – og øvrige interesserede'. Det er nemlig også en berigelse at møde folk fra andre sogne', fortæller Niels Peder Bjærre fra Kjellerup Kirke.

Fra idé til hjemkomst
Unitas Rejser rådgiver og planlægger gerne rejsen for dig, og du har kontakt med den samme rejsekonsulent fra start til slut. Vi tager os af alt det praktiske og hjælper dig også med markedsføringen af rejsen.

Kontakt os eller læs mere på www.sognerejser.dk

Tlf. 8723 1240
Glarmestervej 20A • 8600 Silkeborg
www.unitasrejser.dk • rejser@unitas.dk

Unitas Rejser
Mere end rejser